

LISTER REGIONEN: SMIL SLUTRAPPORT

Prosjekt nr. 85024

Tittel på Prosjekt: SMIL ved SSHF Flekkefjord lister Regionen

Budsjett år: 2011-2012

Frist: Sept.2012

Bakgrunn

Mellom 200 000 og 300 000 barn og unge i Norge har foreldre som har rusproblemer eller psykisk uhelse. Sykdom hos foreldre påvirker barna, som ofte ikke får nødvendig hjelp og støtte. Det er en risiko for at barna selv utvikler psykososiale problemer. Psykisk sykdom eller rusmisbruk hos foreldre blir ikke sjelden barnas byrder og senere også barnas sykdom.

Stortinget vedtok 19. juni 2009 endringer i helsepersonelloven og lov om spesialisthelsetjenesten for å sikre at helsepersonell skal identifisere og ivareta det informasjons- og oppfølgingsbehov mindreårige barn som pårørende har. Endringene trådte i kraft 1. januar 2010.

Helsepersonell skal bidra til å dekke det behovet for informasjon og nødvendig oppfølging mindreårige barn av pasient med psykisk sykdom, rusmiddelavhengighet eller alvorlig somatisk sykdom eller skade, kan ha som følge av forelderens tilstand. Formålet med bestemmelsene er å sikre at barna blir fanget opp tidlig, og at det blir satt i gang prosesser som setter barn og foreldre i bedre stand til å mestre situasjonen når en forelder blir alvorlig syk. Videre er formålet å forebygge problemer hos barn og foreldre. Bestemmelsene gjelder både for helsepersonell i spesialisthelsetjenesten, kommunehelsetjenesten og private helsetjenester.

Abup, DPS Lister og Flekkefjord kommune hadde i 2008 et felles prosjekt, støttet av Nasjonalt kompetansesenter, hvor de fikk midler til opplæring av gruppeledere i og til mindre investeringer (spill, leker, materialer) i forbindelse med utvikling av barnegrupper for barn som pårørende innen psykiatri og rus. .

Erfaringene fra barnegruppene var så gode at prosjektgruppen i september 2010 kalte inn ressurspersoner

fra de andre kommunene i Lister til en felles inspirasjonssamling på hotell Maritim, hvor hensikten var å få på plass tilsvarende tilbud i de andre kommunene.

I januar 2011 ble det gjennomført en oppfølgingssamling, og det ble klart at Farsund og Lyngdal ønsker å etablere et samarbeid om gjennomføring av barnegrupper.

Våren 2011 utlyste Nasjonalt kompetansesenter for læring prosjektmidler til å implementere SMIL grupper.

Lærings- og mestringssenteret ved Sørlandet sykehus, avdeling Flekkefjord søkte om midler og fikk kr 150 000 i prosjektmidler. Prosjektleder ble ansatt i september 2011 og har hatt en 20 % stilling i 1 år.

Deltakere i de kommunale barnegruppene rekrutteres fra familiesentre, helsestasjon, skolehelsetjenester og barnevern, mens DPS Lister har gjennomført barnegrupper med barn til voksne som er eller har vært i behandling i 2. linje tjenesten.

Om SMIL

SMIL gruppene ble utviklet som et lærings- og mestringstilbud til barn av foreldre med psykiske lidelser eller rusproblemer. SMIL står for Styrkt mestring i livet. Tilbudet skal være tverrfaglig og drives som et samarbeid mellom primær- og spesialisthelsetjenesten.

SMIL er et forebyggende og helsefremmende tiltak. I sentrum for tilbudet står læring og styrket mestringsopplevelse gjennom fellesaktivitet, lek og samtale - tilpasset alder og gruppe.

SMIL er et lavterskeltilbud fordelt over 12 gruppesamlinger for barna (inkludert tre familiesamlinger) og to foreldretreff. Gruppetilbudet er et møtested for barn og familier som er i liknende situasjon. Her treffer barn og foreldre gruppeledere og brukerrepresentanter som har relevant fag- og erfaringskompetanse.

SMIL-tilbudets overordnede målsetning er å bidra til økt støtte for barn som har foreldre med rusproblemer eller psykisk sykdom. Hensikten er primært å styrke barnas forståelse, innsikt og opplevelse av mestring i egen hverdag, og derigjennom forebygge eller redusere psykiske helseproblemer hos barna. Målet er å legge til rette for samvær og samspill som fremmer selvfølelse, sosial kompetanse og framtidshåp.

En styrket foreldre-barn relasjon ved større grad av gjensidig åpenhet, innsikt og forståelse er samtidig en målsetning. Fokus er her å bistå foreldrene i å innta barnas perspektiv, samt å støtte og veilede foreldrene i deres rolle.

Formål med prosjektet SMIL i Lister

Formålet med prosjektet SMIL i Lister er å videreutvikle, forankre og implementere SMIL -grupper, som tilbud til alle barn som pårørende i Listerregionen slik at alle barn med foreldre som har psykisk sykdom eller rusproblemer skal få hjelp til å mestre egen hverdag og familiesituasjonen på en best mulig måte

Målgruppe:

Tilbudet er et primært barn og unge i alderen 8- 16/17 år som har foreldre med rus problemer eller psykisk sykdom , samt deres familier

Prosjektets mål:

1. Sikre samhandling og kompetanseheving i forbindelse med utvikling av varig samarbeidsstruktur for SMIL tilbudet
2. Videreutvikle pårørende grupper for barn, sikre struktur for samarbeid og organisering på tvers av nivå og kommuner
3. Gjennomføre SMIL grupper
4. Sikre forankring og implementering
5. Sikre at resultatene fra prosjektet dokumenteres og evalueres

I tabellen nedenfor gis det en oversikt over grad av resultatoppnåelse i prosjektperioden 1. september 2012 – 31. august 2012. Resultatmålene gjengis i venstre kolonne, mens grad av måloppnåelse beskrives i høyre kolonne

Delmål 1. Sikre samhandling og kompetanseheving i forbindelse med utvikling av varig samarbeidsstruktur for tilbudet	
LMS senteret ved SSHF avdeling Flekkefjord bidrar med tilrettelegging av SMIL – grupper. Iht Standard metode og i samarbeide med ressurspersoner fra Abup, DPS Lister og kommunehelsetjenesten i Lister kommunene.	Prosjektleder ansatt i 20 % stilling i perioden 1.9.11-31.8.12 Prosjektleder har utarbeidet års hjul, se www.lister.no Utarbeidet brosjyre om tilbudet med kontaktinformasjon
Listernettverket for barn som pårørende gjennomfører 2 samlinger i løpet av prosjektperioden	Styringsgruppe etablert på bakgrunn av eksisterende prosjektgruppe (lister nettverk). Gjennomført styringsgruppemøte en gang per måned, totalt 12 møter Skrevet månedlige nyhetsbrev.
Prosjektgruppen fra kommune arrangerer 2 erfaringssamlinger for gruppeledere i kommunene – høst 2011 og vår 2012	Gruppeledere har hatt 12 løpende møter i 2011 - 2012 erfaringssamlinger etter hvert styringsmøte og fulgt opp med veiledning fra Psykolog
Felles kurs CU2 for gruppeledere våren og høsten 2011	Gjennomført mars 2011 Planlagt bytt kurs høsten 2012
2. Videreutvikling av barnegrupper i Lister Struktur og organisering på tvers av nivå og kommuner	
Prosjektleder utarbeider forslag til organisering av SMIL grupper høsten 2011, ansvars- og rolle avklaringer mellom 1. og 2. linjetjenesten.	Prosjektleder har utarbeidet års hjul – fast oppstart i uke 10 og uke 40 i hhv. Farsund/Lyngdal og Flekkefjord/Kvinesdal Abub er i ferd med å gjennomføre en gruppe. Det har vært drøftet en modell for samarbeid også mellom

Prosjektleder utarbeider forslag til organisering av SMIL grupper våren 2012, ansvars- og rolle avklaringer mellom 1. og 2. linjetjenesten.	Prosjektleder har utarbeidet års hjul – fast oppstart i uke 10 og uke 40 i hhv. Farsund/Lyngdal og Flekkefjord/Kvinesdal Abub er i ferd med å gjennomføre en gruppe. Det har vært drøftet en modell for samarbeid også mellom Utarbeidet start pakke
Prosjektleder utarbeider plan for gjennomføring av 2 SMIL grupper høst 2011	Gruppeledere har utarbeidet plan for gjennomføring Høst 2011 2 grupper: - Farsund/Lyngdal: 1 grupper - Flekkefjord: 1 gruppe (1 deltaker fra Kvinesdal)
Prosjektleder utarbeider plan for gjennomføring av 2 SMIL grupper vår 2012	Gruppeledere har utarbeidet plan for gjennomføring Vår 2012 2 grupper: - Farsund/Lyngdal: 1 grupper - Abub/Flekkefjord: 1 gruppe
3. Gjennomføring av SMIL grupper (Samarbeid mellom DPS Lister og kommunehelsetjeneste)	
1 SMIL gruppe høst 2011. Målgruppe: barn som pårørende i Flekkefjord Kvinesdal og Sirdal kommune	1 gruppe i Flekkefjord/Kvinesdal med 12 deltakere i alderen 4-10 år Sirdal har ikke deltatt pga sykdom- tilbud om deltakelse for
1 SMIL gruppe vår 2012. Målgruppe: barn som pårørende i Flekkefjord Kvinesdal og Sirdal kommune	1 gruppe i Flekkefjord/Kvinesdal med 6 deltakere i alderen 4-10 år Sirdal har ikke deltatt pga sykdom- tilbud om deltakelse for
1 SMIL gruppe høst 2011 Målgruppe: barns om pårørende i Farsund, Lyngdal og Hægebostad kommune	1 gruppe i Farsund/Lyngdal med 6 deltakere i alderen 8 – 10 Hægebostad har ikke kommet i gang, har fått invitasjon
1 SMIL gruppe vår 2012 Målgruppe: barns om pårørende i Farsund, Lyngdal og Hægebostad kommune	1 gruppe i Farsund/Lyngdal med 6 deltakere i alderen 8-10 Hægebostad har ikke kommet i gang, har fått invitasjon
4. Forankring og implementering	
Prosjektleder sikrer forankring i SSHF	Prosjektleder har hatt samtaler med leder av DPS Lister Anne Marie S Bakken har sikret forankring i Abub

<p>Prosjektleder orienterer fagforum Psykisk helse og fagforum Rus om prosjektet. November 2011</p> <p>17.10</p>	<p>Ivaretatt, se www.lister for referat</p> <p>Innspill:</p> <p>Veldig bra med forebygging fremfor reparasjon.</p> <p>Gode resultater men vanskelig å rekruttere – foreldre redde for å miste barna.</p>
<p>Prosjektleder orienterer Helsenettverk Lister om prosjektet. 2. November 2011</p> <p>2.dec</p>	<p>Ivaretatt, se www.lister.no for referat</p> <p>xSMIL gruppene skal være en trygg arena, for barna kan utnytte sine erfaringer med andre barn i samme situasjon og få kunnskap og veiledning. Målsetningen er at barn i målgruppen skal ha tilgang til et strukturert og helheltilig tilbud.</p> <p>Målgruppe:</p>
<p>Prosjektleder orienterer Lister brukerutvalg om prosjektet. Desember 2011</p> <p>31.10</p>	<p>Ivaretatt, se www.lister.no for referat</p> <p>Maria Mortensen</p>
<p>5. dokumentasjon og evaluering</p>	
<p>Det gjennomføres evalueringer av samlingene fortløpende</p> <p>Ansvar - gruppelederne</p>	<p>Det gjennomført evaluering av 2 SMIL grupper, se nedenfor</p>
<p>Prosjektleder samler evalueringene i en rapport som legges frem for fagforum Psykisk helse, fagforum Rus, Helsenettverket og brukerutvalget.</p>	<p>Sluttrapport sendes fagforum Psykisk helse, Fagforum Rus, Helsenettverk Lister og Lister pårørende og brukerutvalg for orientering.</p> <p>Ivaretatt, se www.lister.no</p>

Prosjektorganisering:

Cathrine Welde Lundegaard ved lærings- og mestringssenteret ved SSF er ansvarlig for prosjektet ved SSF.

Annette Lund ble ansatt som prosjektleder ved LMS i 20% stilling fra 01.09.2011

Prosjektleder har ansvar for å:

- Å lede arbeidet i tråd med formål

- Kontaktperson for deltakere i prosjektgruppen og eksterne aktører
- Budsjett og rapporteringsansvar
- Ansvarlig for å dokumentere resultater
- Ansvar for fremdrift og måloppnåelse
- Ansvar for å orientere styringsgruppen (via møder , referat og månedsbrev)
- Ta initiativ til, og ha ansvar for kompetansehevende tiltak.

Prosjekt/styringsgruppen for prosjektet består av følgende fagpersoner fra Listerkommunene:

Navn:	Stilling	Arbeidssted
Ellen Otre	Ruskonsulent	lyngdal
Anne Marie Sand Bakken	Leder Abub	SSHF
Inger Lill Grimestad	Helsesøster	Flekkefjord
Linda Gundersen	Familieveileder	Lyngdal
Marit Reinertsen	Familiekonsulent	Farsund
Jan Ståle Grøtteland	Familiekonsulent	Kvinesdal
Wenche Gysland	Helsesøster	Hægebostad
Lena Knutsen	Helsesøster	Sirdal
Cathrine Welde Lundegaard	Lærings- og mestringssenteret	SSHF
Linn Åsly	Miljøterapeut, barneansvarlig	DPS Lister
Anne Gerd Omdal	Barneansvarlig	DPS Lister
Maria S. O Mortensen	Prosjektleder	Helsenettverk Lister
Berit Antonsen	Brukerrepresentant	Lister barnevern
Maria Mathiasen	Bruker representant	Farsund
Siv Renate Knutsen	Brukerrepresentant	Lyngdal
Therese Netland	Saksbehandler	Kvinesdal
Therese Vidringstad	Ruskonsulent	Kvinesdal

Brukerrepresentanter

- 2 brukerrepresentanter fra ungdomsgruppen i Farsund
- En voksen kvinnelig bruker representant deltar i styringsgruppen

Foreldre ble kontaktet og det ble gitt tillatelse og samtykke fra dem.

Det er tatt kontakt til skole og sssfo, hvis der er styringsmøte i skoletiden. Prosjektleder sørger for denne underretning.

Der er angitt at de vil delta på SMIL samlinger 4 gang årlig og max en time per gang. Prosjektleder har utarbeidet en bruker manual ifht oppfølging og betaling av brukerrepresentant.

Reiseutgiftene dekkes og brukerrepresentantene får et honorar på kr 200 per gang.

Erfaringer fra SMIL grupper

Tilbakemeldinger fra deltakere:

- Det har bra at være her – fint at møte andre i samme situasjon .
- Jeg har opplevet at jeg ble godtatt som den jeg er.
- Her har vi kunnet snakke om de ting vi opplever og er opptatt av, ikke bare overfladisk prat.
- Vi har blitt godt kjent, fått nye venner.
- Fint at møte en voksen som har opplevd det samme selv, og som ikke bare har hørt det i en bok
- Har vært lærerikt. jeg har lært det er lov til at være sint, og lei seg for noen i familie er syk.
- Følelser er ikke feil.
- Skulle ønske at gruppa varte lengere, tiden har gått fort.
- Gøy og koselig å lage armbånd på treffpunktet. Fint at perlene symboliser forskjellige ting.
- Gøy med badeland.
- Vi anbefaler slik gruppe til andre.
- Hvis det starter ny gruppe opp har jeg lyst til å være med.
- Gruppen burde vare lenge.

Det barna likte best var å treffe andre i lignende situasjoner og se de ikke var alene om å ha en ha en familie som strevede. De likte godt aktivitetene om maten, noen synes av og til det ble lidt mye snakk om følelser.

Alle barna hadde ønske at gruppen holdt på lengere, og synes det var trist når vi hadde avslutning. Enkelte barn gav uttrykk for aktuelle problemstillinger, dette ble fulgt opp etter å avslutte gruppe . (enkelt fulgt opp

med prosjektleder / familieterapeut.)

Evaluering foresatte:

- Samtlige av de foresatte sier noe om at de synes det har vært godt for barnene å være sammen med andre i likende situasjoner, og se at andre også kan ha det vanskelig « det var godt for barnet mitt å ha mulighet for at snakke åpent uten « tung terapi – atmosfære». De synes det var godt å treffe andre i samme situasjon.

Evaluering gruppeledere:

- Godt fornøyd med gjennomført gruppe
- Virker som barna har storkost seg i gruppen.
- Barna har vært engasjerte, tillitsfulle og positive. De har vist omsorg for hverandre. Det har vært en krevende stor gruppe men barna har trivdes. Det har også forelder bekreftet.
- liten tid til hver enkelt og har ønsket å jobbe mer med temaer og har fokus på hver enkelte sine erfaringer og situasjon
- Samarbeide mellom gruppeledere har vært positivt og engasjerende.
- det har vært spesielt positivt med de individuelle samtaler med barnet og de foresatte sammen.
- det ville være mere hensiktsmessig og avsluttet gruppetilbudet med en nettverksamtale – der evt. Lærer eller helsesøster deltar.
- I Flekkefjord møtte kun 3 av 12 pårørende til foreldre samlingen. Gruppeleder ser i etterkant at de kan gjøre noen endringer i forhold til å informere og planlegge dette på en bedre måte. Tidspunkt bør kanskje vurderes og de burde nok spurt mer direkte den enkelte familie hva slags tema de ønsket på denne samling. De er imidlertid fornøyd med at de fikk en god dialog med de som møtte, de viste film og ble informert om hva de jobbet med, samt ble det tilrettelagt for at de kunne få med seg informasjons materiell.
- Brukererfaring er viktig i gruppene
- For gruppen som var en stor gruppe fungerte film godt som utgangspunkt for samtale og tema.
- Foreldrene fik i oppgave å informere skole om at barna deltok i gruppen, men dette ble ikke alltid gjort, og det oppsto derfor noen utfordringer da barna opprinnelig skulle på SFO. Dette førte til at en av gruppeledere var på den ene skolen og informerte om SMIL – gruppetilbud. (Skoler skal i fremtiden informeres via Prosjektleder om SMIL – gruppetilbud i forkant av oppstart)
- Gruppeleder vil gjerne ved neste gruppe- samling i forkant forsøke å få samtykke til å gjøre dette selv eller i samarbeide med foreldrene.

Tilbake melding fra fagforum rus den 17.10.11:

- Veldig bra med forebygging fremfor reparasjon
- Gode resultater men vanskelige å rekruttere – foreldre er redde for at miste barna- nyttig å samarbeide med barnevernet.
- Fint om man kan forebygge tidligere
- Veldig bra at foreldre er med – dette angår hele familien – barn veldig lojale mot foreldrene, godt for dem å erfare, at det er ok, for dem å fortelle andre hvordan de har det – gir en trygghet at foreldre vet at de snakker med andre og det ikke er et tillitsbrudd.

Forventet gevinst.

Det at alle barn som pårørende i Lister regionen kan få et tilbud som passer til dem og deres situasjon, uten forbehold, et forbyggende og helsefremmende tiltak.

Et samarbeid på tvers av kommuner, fag og nivå sikrer en helhetlig forståelse og tilbud til målgruppen.

Barn og familier lærer å styrke og mestre livet på en ny og livsbekreftende måte. Vi får redusert den sosiale arv innen for rus området i Lister regionen. Familiemessig får familien balanse og helhet, samt sosial kompetanse.

SMIL i Lister er et forebyggende og helsefremmende tiltak som vil kunne gi økt livskvalitet til barn og familier som har særlige utfordringer. Tiltaket vil også kunne tenkes å ha en positiv samfunnsøkonomisk effekt på sikt.

Ressursbruk:

Hver av gruppelederne anslår at de har brukt ca. 50 timer totalt, inkl. planleggingsmøter, for- og etter samtaler, 12 SMIL-gruppesamlinger , i alt 100 timer. Ressursbruken per gruppe utgjør da ca. 13 arbeidsdager. Ved videreføring ønsker man at en gruppe skal ledes av en gruppeleder fra kommune og en fra spesialisthelsetjeneste. Hver kommune vil dermed måtte bruke ca 50 timer per år.

Erfaringen er at det går mer tid enn man tror, spesielt i en oppstart, både når det gjelder til forarbeid og etterarbeid. Gruppelederne har tatt en del på egen initiativ i forkant og i avslutning av gruppe.

Noen ungdommer har hatt behov for å snakke etter samling, samt at gruppelederne og brukerrepresentantene har behov for å snakke sammen/ avrunde. Dette er også noe som tar tid.

Veien videre

Gjennom SMIL gruppene gis barn i en vanskelig situasjon mulighet til å komme sammen med andre barn og trygge voksne. SMIL grupper er en arena hvor det er mulig for helsepersonell å nå barn og unge i forkant av sykdom/lidelse og dermed en mulighet til å forebygge fremfor å reparere. SMIL gruppene har også fokus på foreldrerollen og kan også bidra til å hjelpe foreldre til å være så gode foreldre som mulig, selv om man er syk.

Gjennom et felles fokus i Lister, på tvers av kommune og nivå, har prosjektet vist at man ved å jobbe sammen kan dra i fellesskap.

Prosjektgruppen har definert følgende mål for det videre arbeidet:

- At det i Listerregionen tilbys minst 2 SMIL grupper om våren og 2 SMIL grupper på høsten (årshjulet)

- Hver kommune og helseforetaket har 2- 3 ressurspersoner med kompetanse til å gjennomføre grupper
- At det gjennomføres en fast kompetansehevingsdag/kurs for gruppeledere en gang per år, som betales av SSHF og kommunerne står for mat og utstyr.
- Betales av Helseforetaket
- At det avsettes ca 20 000 per kommune til drift (kompetanseheving, aktiviteter, utstyr og mat, savre til en 20 % stilling
- Start pakke, brukerhonorar og ITT som er etablert –deles ut sept.2012
- At det sikres en robust modell for bruk av kommunale biler
- Det etableres rutiner for veiledning av brukerrepresentanter
- Det etableres rutiner for informasjon til skole/SFO
- Sikre informasjonsformidling, feks lage facebookside, informasjon på kommunale hjemmesider, sshf.no, lister.no
- Nettverk for gruppeledere

Planlagte grupper høsten 2012

- **Kvinesdal/Flekkefjord:**
DPS Lister hadde ønske om å starte gruppe opp en ny gruppe med Kvinesdal.
Mangel på gruppeleder i Kvinesdal, da ny familieterapeut først startet i stillingen mai 2012.
Samarbeid med Flekkefjord om ny gruppe i uke 40
- **Lyngdal:** Ønsker ny gruppe sammen med Farsund når familieterapeut er på plass.
- **Hægebostad:** Har planlagt oppstart i vår, men måtte avlyse på grund av sykdom – oppstart av gruppe til høsten
- **Sirdal kommune:** Tilbud om å være med som observatør i barnegruppe i Flekkefjord, kan da også ha barn med fra sin kommune til de er klar til egen oppstart.
- **Flekkefjord Abub:** Ooppstart jente gruppe 10 til 12 år
oppstart guttegruppe i høst 2012